

NALOGA 2210A

TEORIJE MOTIVACIJE

OH, UČITELJICA, ČE BI VI MENE MOTIVIRALI

1. Zunanja in notranja učna motivacija (teorija samodoločenosti)

V sklopu Učenje in pomnjenje smo se srečali s pojmom učne motivacije. Učna motivacija je razdeljena na zunanjo in notranjo. Delitev izhaja iz teorije samodoločenosti (orig. »self-determination theory«). Avtorja Ryan in Deci sta opredelila več vrst notranje in zunanje motivacije ter amotivacijo. Puklek Levpušček in Zupančič (2009, str. 42) teorijo uvrščata med humanistične teorije, saj avtorja izpostavljata »*temeljne potrebe, ki jih posameznik zadovoljuje v različnih kontekstih, ter s pogoji v socialnem okolju, ki omogočajo zadovoljevanje tovrstnih potreb.*«

Osredotočili se bomo na zunanjo učno motivacijo in notranjo učno motivacijo.

A. Izpolni preglednico 1 za učno motivacijo:

Vrsta učne motivacije	Vir spodbud	Cilj
Notranja		
Zunanja		

- B. Dijak piše matematično domačo nalogo. Opiši, kako bo potekalo reševanje domače naloge pri osebi, ki je notranje motivirana in pri osebi, ki potrebuje zunanje spodbude.
- C. V preglednici 2 ustrezno označi trditev. Ko gre za zunanjo motivacijo obkroži Z, pri notranji pa N.

Trditev	Vrsta motivacije	
V šolo hodim zato, ker bom imel dobro plačan poklic.	Z	N
V kleti imam kemijske pripomočke in prav uživam v eksperimentiranju.	Z	N
Zjutraj se zbudim sam in pred poukom z veseljem odhajam na trening plavanja.	Z	N
Na tekmovanja se pripravljam samo zaradi točk, da bi dobil štipendijo.	Z	N
Obožujem matematični krožek, saj delamo točno to, kar me zanima.	Z	N
Vsako šolsko leto je kot nočna mora, saj me starši neprekinjeno gnjavijo s šolo in delam samo zaradi staršev.	Z	N
V šoli naravnost uživam, saj vedno najdem kaj, kar me resnično zanima.	Z	N

- D. Izhajaj iz definicije motivacije in kritično oceni pojem »zunanja« motivacija. .
- E. Razmišljaj o povezanosti čustev z motivacijo pri dejavnostih za šolo. Kadar gre za zunanje spodbude (starše, učitelje, vrstnike) kritično oceni, kako nas čustva motivirajo za boljše in temeljitejše učenje.
- F. Nekateri strokovnjaki opozarjajo (tudi Ryan in Deci), da je težko potegniti ostro ločnico med zunanjo in notranjo motivacijo. Na primeru razloži, kako se v življenju motivaciji povezujeta in prehajata ena v drugo pri isti dejavnosti.
- G. Učencem, ki jim ni preveč všeč delo za šolo, starši pogosto grozijo: »Če se ti ne ljubi učiti, boš šel pa delati«. Ali se učna motivacija razlikuje od delovne? Pojasni odgovor.

2. Psihodinamične teorije

Freud povezuje nezavedne motive kot vir usmerjanja posameznika k določenim aktivnostim. Preberi tudi poglavje o Psihodinamični teoriji in Psihoanalitski smeri ter reši delovne liste.

- H. Opiši Freudovo razlago nezavednega.
- I. Na konkretnem primeru opiši, kako obrambni mehanizmi lahko usmerjajo naše vedenje.
- J. Na konkretnih primerih razlikuj zavedno motivacijo, kjer posameznik načrtuje, organizira, izvaja določene dejavnosti in nezavedno motivacijo, kjer potekajo podobne aktivnosti kot pri zavedni, a osebo usmerjajo tudi čustva, želje, hotenja, ki niso skladna s pričakovanji okolice (npr. Učitelj pri razlagi motivacije reče, da je potrebno dijake »spodbijati« namesto spodbujati).
- K. Razmisli, ali je tvoja odločitev za študij oziroma poklic rezultat samo zavedne odločitve.
- L. Poleg dinamike duševnosti in pomena nezavednega je Freud kasneje oblikoval »*drugo motivacijsko teorijo*« (Kobal Grum in Musek, 2009, str. 96), kjer se ena sila usmerja k ljubezni, harmoniji, združevanju (Imenoval jo je Eros.), druga pa k uničevanju, smrti, destrukciji, vojni (Imenoval jo je Thanatos.). Ugotovi, v katerih literarnih in gledaliških delih najdeš povezave s to Freudovo teorijo.

3. Vedenjske teorije

Vedenjske teorije se povezujejo s teorijami učenja. Preglej poglavje o Vedenjskih teorijah (Jazon 4106) in smereh ter Učenju in pomnjenju.

- A. Na primeru opiši, kako bi lahko otroka spodbudili, da bi napisal nalogo, četudi tega v tem trenutku ne želi.
- B. Če otroku grozimo, da bomo poklicali očeta, če ne pospravi igrač, se lahko: nadaljuj, kaj vse se lahko zgodi in pojasni odgovore s perspektive vedenjske psihologije.

- C. Oцени, kakšne so pasti prepogostega in nekritičnega hvaljenja otroka za delo, ki ga opravi.
- D. Pogovori se s starši o njihovem delovnem mestu in poizvedi, koliko je nagrajevanja in kaznovanja pri njihovem delu.
- E. Kritično oceni, ali je sistem nagrajevanja in kaznovanja domena vzgajanja otrok ali je prisoten tudi na delovnih mestih.
- F. Navedi ključne značilnosti modelnega učenja. Navedi in opiši faze poteka učenja s posnemanjem.
- G. Pojasni, zakaj otrok posnema vedenje modela, ki je bilo nagrajeno ali pohvaljeno.
- H. V šolah zasledimo ponavljajoče »klovnovsko« vedenje pri učencih, četudi se učiteljica jezi na njih ali jim grozi. Pričakovati je, da bi se po kaznovanju (kar so učiteljične grožnje) tako vedenje zmanjšalo ali prekinilo. A se ne, če se sošolci smeji. Če otrok, ki se »klovnovsko« vede, potrebuje socialno pozornost, potem kazen ni dovolj učinkovita, je pa smeh sošolcev, kar pomeni, da otroka, ki ponavlja nezaželeno vedenje, ojačuje (Smeš je podkrepitev).

Na primeru ponazori izkušnjo iz svojega življenja, kjer opisuješ, kako je bil vir pobud drugje, kot je menila učiteljica ali starši.

4. Humanistične teorije

Maslow je eden najpomembnejših predstavnikov motivacije. Teorijo je zasnoval na razvoju potreb, hierarhiji zadovoljevanja potreb in težnji k samoaktualizaciji. Preberi tudi Humanistične teorije in snov v sklopu Motivacija.

- A. Navedi potrebe, kot si hierarhično sledijo v piramidi, pri čemer upoštevaj, katere je Maslow uvrstil med osnovne in katere med višje.

- B. Na primeru opiši zadovoljevanje potreb po Maslowu.
- C. Opiši zadovoljevanje lastnih potreb po Maslowu.
- D. Presodi, ali drži, da hierarhično zadovoljuješ potrebe. Odgovor utemelji.

5. Kognitivne teorije

Kognitivne teorije postavljajo v ospredje posameznikova pričakovanja, reševanje konfliktnih situacij, da bi se zmanjšala napetost, vedenja zaradi objektivnih pritiskov ali pritiskov, ki jih subjektivno doživljamo. Ljudje smo usmerjeni k aktivnosti tudi zaradi pripisa pomembnosti cilja. Preberi poglavje o Kognitivnih teorijah, Kognitivni razlagi čustev in reši delovne liste, kjer se seznaniš z vplivi različnih pripisov (atribucij) na motivacijo za učenje.

- A. Peter je nadarjen osmošolec. Učiteljica ga je spodbudila k pisanju raziskovalne naloge. Fant ima vrsto idej, kaj bi lahko raziskoval, zanimajo ga različna področja. Lansko leto je izdelal raziskovalno nalogo, a ni dosegel pričakovanega rezultata. Analiziral je celoten proces izdelave raziskovalne naloge in ugotovil, da bi hitreje prišel do višjega rezultata, če se preprosto nauči snov za tekmovanje iz nekega predmeta.

Na primeru lastnega življenja opiši, kakšne izkušnje imaš s tekmovanji, kakšna pričakovanja imaš na začetku, čemu/komu pripisuješ vzroke, če jih ne dosežeš in čemu/komu, ko jih dosežeš.

- B. Oцени, kaj te bolj motivira k nadaljnjemu delu uspehi ali neuspehi. Razloži odgovor.
- C. Nekateri športi veljajo za zelo nevarne. Vedno znova bi se lahko vprašali, kaj posameznike nese in kaj imajo od tega. Storilnostna motivacija je potreba po dosežku. Pomembnejša je pot kot cilj. Razloži, zakaj se človek izpostavlja nevarnostim, da bi nekaj dosegel.
- D. V OŠ se zgodi, da odličnjak, ko dobi prav dobro oceno, joče. Po pogovoru z učencem se izkaže, da je odlična ocena uspeh, prav dobra pa neuspeh. Pojasni, kaj svetovati sošolcu, ki dosežke vrednoti samo v dveh kategorijah uspeh ali neuspeh.

6. Primerjajte teorije

- A. Primerjaj teorije motivacije. Če bi bilo potrebno spodbuditi otroka k učenju, saj mora v štirinajstih dneh popraviti oceno pri matematiki, po kateri teoriji bi se ravnali. Razloži odgovor.
- B. Hana živi v družini zdravnikov. Vse življenje posluša zgodbe o pacientih in peripetijah v bolnišnici. O ubogih, ki nič nimajo in so neskončno hvaležni za vsako pomoč. Očetu se zdi čudno, da nekateri kolegi debatirajo o plačah in se primerjajo z zdravniki v tujini. Njemu se zdi ta poklic časten in pomagati je dolžnost vsakega človeka, ne samo zdravnika. Starša malokdaj sedita v brezdeltu, saj doma preštudirata veliko literature in pišeta strokovne članke. Hana se je vedno spraševala, zakaj se toliko ženeta. V četrtem letniku se je potrebno odločiti za nadaljnji študij. Hana se je odločila za študij medicine.

Razloži njeno odločitev s perspektive različnih teorij motivacije tako, da izpolniš preglednico.

Preglednica 3: Razlaga predstavnikov različnih teorij motivacije za Hanino odločitev za študij:

Različne teorije motivacije	Ključna izhodišča za razlago	Razlage
Psihodinamične	Nezavedno (obrambni mehanizmi), odnos starši - Hana	
Vedenjske	Spodbude iz okolja, podkrepitve, pomen vzornikov – staršev, zgled	
Humanistične	Želje, interesi, potrebe, cilj smisel življenja, kvaliteta življenja (bivanja)	
Kognitivne	Hanina ocena starševskih pričakovanj, prepričanja o zdravniškem poklicu, pomen študija	

C. Analiziraj svoje dosežke na šolskem področju in področjih, s katerimi se ukvarjaš izven šole. Oцени, katere dejavnosti lahko uvrstiš med tiste, kjer te usmerja notranja motivacija in za katere potrebuješ spodbude iz okolja. Razloži, zakaj potrebuješ spodbude iz zunanjega okolja.

D. Izberi nekaj pomembnih odločitev v življenju, npr. vpis v srednjo šolo, vpis na študij, izbira določenega hobija in oцени, kaj vse je vplivalo na te odločitve. Kritično oцени, kako je odločitev povezana z odgovornostjo.

7. Viktor Frankl je preživel koncentracijsko taborišče. Ta izkušnja ga je usmerila v preučevanje pomena trpljenja in iskanja smisla. Njegova terapija se imenuje logoterapija. Poslušaj posnetek in poskušaj. <http://www.youtube.com/watch?v=LIC2OdnhliQ>.

A. Ugotovi, kaj želi sporočiti

8. Freud je postavil temelje psihoanalizi. V Sloveniji je veliko psihoanalitsko naravnanih psihologov in psihiatrov. Najpogosteje se berejo psihoanalitske razlage, kadar je potrebno pojasniti pomanjkanje volje, neuspeh oziroma »neke« blokade v motivacijskem ciklusu. Preberi razpravo psihoanalitika o naših športnikih.

A. Napiši povzetek razprave in svoje mnenje o njej

9. V sklopu teorij smo že na več mestih pisali o naučenem strahu. Seligman s sodelavci (1975, v Kobal Grum in Musek, 2004) je preučeval povezanost med naučenim strahom in instrumentalnim pogojevanjem in odkril naučeno nemoč. To odkritje je kasneje koristilo pri pomoči depresivnim pacientom. »Naučena nemoč je psihično stanje, ki zajema motnje v motivaciji, v kognitivnih procesih in v čustvovanju. Motnje pa seveda nastanejo zaradi izkušenj, ob katerih so živali ali ljudje izpostavljeni neobvladljivi situaciji.« (Seligman, 1975, 1976, v Kobal Grum in Musek, 2004, str. 144). Naučeno nemoč prepoznavamo tudi v šolskem

prostoru pri učencih, ki so imeli neprijetno/ stresno izkušnjo in imajo občutek, da ne obvladujejo situacije. Naučena nemoč lahko sčasoma upade.

A. Opiši primer naučene nemoči iz šolske situacije.

Standard znanja	
Rdeče	Minimalne zahteve, ki so pogoj za oceno 2.
Modro	Temeljne zahteve, ki so pogoj za oceno 3 ali 4.
Zeleno	Višje zahteve, ki so pogoj za oceno 4 ali 5.